

HELYZETKÉP A PROGRAM HALADÁSÁRÓL

ENSZ Népesedési és Fejlődési Konferencia Aksióprogram

MAGYAR CSALÁD- ÉS NŐVÉDELMI TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG

1994-ben Kairóban került megrendezésre az ENSZ Népesedési és Fejlődési Konferenciája (International Conference on Population and Development, ICPD), az eddigi legnagyobb méretű, a népeségügyi és népesedésfejlesztési kérdésekkel foglalkozó, kormányzatok közötti tanácskozás.

Ezt megelőzően a népesedési konferenciák a népességnövekedés stabilizálásáról folytak, míg az ICPD az emberek egészségi állapotának, különösen a szexuális és reprodukív egészségi állapotának javulására helyezte a hangsúlyt.

Az ICPD jövőképe egy olyan új világot jelent, ahol:

- A nők, a férfiak és a gyermekek alapszükségletei kielégítettek.
- A nők terhességük ideje alatt is egészségesek és kevesebb a halállal végződő szülések és az abortuszok száma.
- Minden újszülöttet várnak és egészségben megtartják.
- A HIV/AIDS fertőzöttek aránya drámaian csökken.
- A fiataloknak joga és lehetősége van hozzájutni a szexuális egészségük megőrzéséhez szükséges információkhoz és ellátáshoz.
- A szexuális és reprodukív egészség (SRE) elismert, mint emberi jog. Sexual Reproductive Health & Rights (SRH&R)

Az ICPD Jövőképe az Aksióprogramon keresztül valósítható meg

Az ICPD Aksióprogramját, mint kötelezettséget, 179 ország képviselője írta alá és megállapodtak a program 2015-ig való megvalósításában. Az Aksióprogram előírja, hogy mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni az általános és magasszintű szexuális és reprodukív egészségügyi ellátást. A Program elismeri az oktatás kritikus szerepét, a nők és a fiatalok jogaikban való megerősítését, valamint elismeri az SRE-t, mint alapvető emberi jogot. Felszólítja a különböző csoportokat – köztük a kormányokat és civil társadalmi szervezeteket – hogy küzdjenek minden ember szexuális és reprodukív egészségéért és jogaiért.

Az ICPD Aksióprogramjában vállalt kötelezettségek teljesítése érdekében a világ minden kormányzatának nemzeti politikát és programot kell kialakítani és végrehajtani, ami:

- Biztosítja az oktatáshoz való általános hozzáférést, kiemelten kezelve a lányok egyenlő oktatását
- Csökkenti a csecsemő- és gyermekhalandóságot,
- Csökkenti az anyai halandóságot.
- Biztosítja a hozzáférést az SRE szolgáltatásokhoz, köztük a családtervezéshez.

Ily módon a kormányzatok – a társadalmi és civil szervezetekkel együtt – drámai életszínvonal növekedést érhetnek el az egyes országokban és szerte a világon.

A Magyar Család-és Nővédelmi Tudományos Társaság 1976-ban alakult demokratikus, önkéntes, tevékenységét nem profitszerzés céljából folytató, nem politikai, nem kormányzati, civil szervezet, amelynek célja, hogy szervezze és segítse tagjainak, a családdal foglalkozó szakembereknek a tudományos tevékenységét. Az évek során a tudományos érdeklődés mellett fokozatosan előtérbe került a családvédelemmel kapcsolatos konkrét tevékenység, kiemelten a szexuális és reprodukív egészség és a családtervezés gyakorlati támogatása. A Társaság tagja a MOTESZ-nek, illetve a Nemzetközi Családtervezési Társaságok Szövetségének (IPPF).

A kiemelten közhasznú szervezetnek minősített Társaság szervezeti kerete, a családdal foglalkozó szakemberek köréből választott, 15 tagból álló vezetőség és az egyre bővülő, a Társaság céljainak megvalósulásáért mindennapi munkájában tevékenykedő, a civil társadalom széles körét és az ország területét a fővárostól a legkisebb településekig reprezentáló, jelenleg több mint 800 fős tagság: első-sorban védőnők, orvosok, demográfusok, közgazdászok, társadalomkutatók, szociális munkások és jogászok.

A Társaság munkájához saját pénzeszközöket, valamint hazai és nemzetközi támogatásokat használ fel. Családtervezési tematikájú konferenciákat, tanfolyamokat szervez, pályázatokat ír ki szakemberek részére a családtervezés, a szexuális és reprodukív egészség aktuális problémáinak megtárgyalására.

A Társaság elérhetősége:

Magyar Család-és Nővédelmi Tudományos Társaság
1024 Budapest. Keleti Károly u. 5-7,

Tel.: 1-3456-722, Fax. 1-3456-678

E-mail: mcsnt@dokinet.hu; evabarko@office.ksh.hu;

www.novedelem.hu; www.szexinfo.hu

NEMZETKÖZI CSALÁDTERVEZÉSI TÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGE (IPPF)

A világ legnagyobb családtervezéssel, szexuális-és reprodukív egészséggel foglalkozó szervezete 180 ország nemzeti családtervezési társaságát fogja össze. Az IPPF és tagszervezetei azért munkálkodnak, hogy elősegítsék a nők és férfiak jogát a gyermekek számának és a gyermekvállalás időbeni eloszlásának szabad eldöntéséhez, továbbá jogukat a lehető legmagasabb szintű szexuális és reprodukív egészséghez. Vallják, hogy a világ népességének egynegyede – a természetes erőforrásokkal és a termelékenységével – szükséges feltétele bolygónkon az életminőség javításának. Jelenleg öt fontos területen fogalmazznak meg globális kihívást az IPPF és tagszervezetei:

1. serdülő és fiatalok szexuális és reprodukív egészsége és jogai;
2. AIDS/HIV fertőzéssel élők segítése;
3. a nem biztonságos abortuszok megszüntetése;
4. érdekérvényesítés 5. a szexuális és reprodukív egészségügyi ellátáshoz és információkhoz történő hozzájutás elősegítése.

Az IPPF tudatában van annak, hogy az egészség nem pusztán a betegség vagy sérülés hiánya; a nőknek és a férfiaknak joguk van a pozitív jóllét olyan állapotát élvezni, amelynek a szexuális- és reprodukív egészség fontos összetevője. Az IPPF támogatja a családtervezést annak szélesebb értelemben vett összefüggés-rendszerében.

Az Akcióprogram hatása Európában

A 2004-es év az ICPD tizedik évfordulóját jelzi. Itt az ideje, hogy a kormányzatok és a szervezetek értékeljék az Akcióprogram céljainak eléréseért megindult folyamatokat és döntsenek a további lépésekről.

Európában az elmúlt évtizedben a civil társadalom és a gazdasági szervezetek a legtöbb kormánytól gyorsabban reagáltak az Akcióprogramban megállapított szükségletekre. Eredményként néhány nyugat-európai országban növekedett a modern fogamzásgátlók használata, csökkent az illegális abortuszok aránya, és alacsony a gyermek- és anyai halandóság. Ugyanezekben az országokban mégis növekszik a tinédzserkori terhességek és a nemi úton terjedő (köztük a HIV/AIDS) fertőzések száma és sok Nyugat-Európai kormányzat még mindig nem tette kötelezővé az általános oktatást a szexualitás témakörében.

Továbbá, a Szovjetunió felbomlásának, valamint a Kelet-Európán és Közép-Ázsián végigsöprő változások eredményeképp drámai különbségek alakultak ki kelet és nyugat között, és az SRE terén egész sor új kihívás jelentkezett. Például:

- Albániában a korszerű fogamzásgátlókat használók aránya mindössze 15% (összehasonlításként: a finnknél ez az arány 78%¹⁾, Magyarországon 70%)
- Grúziában egy nő átlagosan 3,7 abortuszon esik át élete során (összehasonlításként: ez az arány 0,2 a holland nők esetében²⁾, és 0,8 a magyar nőknél)
- A világon leggyorsabban Kelet-Európában és Közép-Ázsiában nő a HIV/AIDS fertőzések száma

Európai területek eltérő szükségletei különös kihívást jelentenek az Akcióprogram megvalósulásán munkálkodó civil társadalmak és gazdasági szervezetek számára. Jelen körülmények között, a kormányzatok részvétele nélkül sok európai továbbra is szenved a rossz SRE állapottól, az SRE szolgáltatások és a választási lehetőségek hiányától, valamint a szegénységtől és az alacsony életszínvontól.

Hogyan tudják megvalósítani a kormányzatok az Akcióprogram céljait 2015-re?

Az SRE fejlesztését és az életszínvonal növelését megcélzó folyamatok megindultak Európában, de további erőfeszítésekre van szükség. Mindehhez a következő lépéseket kell tenni:

- Növelni kell az SRE szolgáltatások minőségét és hozzáférhető-

AJÁNLÁSOK

1. **Minden európai kormányzatnak olyan környezetet kell teremtenie, amelyben az ICPD Akcióprogramja megvalósítható.** Ez megfelelő törvényhozást és rendelkezéseket jelent, valamint a külföldi fejlesztések által nyújtott támogatások igénybevételét.
2. **A közigazgatásban és az egészségügyben dolgozóknak és a civil szervezetek tagjainak tudatában kell lenniük a HIV/AIDS és SRE közötti kapcsolatnak.** A HIV/AIDS elleni küzdelem önmagában nem, csak az SRE és jogok alkotóelemeiként értelmezhető.
3. **A kormányzatoknak fel kell ismerniük, hogy az ICPD Akció Program céljainak elérése nélkülözhetetlen a szegénység csökkentéséhez és az Ezredfordulós Fejlesztési Célok megvalósításához.**
4. **A képviselőknek és a köztisztviselőknek intézkedéseket kell foganatosítaniuk az Európai Parlament népesedési és fejlesztési határozatának megfelelően.** (2004. március 9. – IPCD+10 – az ENSZ kairói konferenciája után 10 évvel.)
5. **Az irányelvek kidolgozóinak együttműködést kell kialakítaniuk a civil szervezetekkel.** Kezdetnek kapcsolat létesítése az IPPF (Nemzetközi Családtervezési Társaságok Szövetsége) helyi egységeivel, mely a hatékony SRE programok megvalósításához szükséges szakértelmet és tapasztalatot biztosítja, és segítséget nyújt az irányelvek kidolgozásában és a törvénykezésben. (ld. www.ippfen.org; www.novedelem.hu)

ségét mindenki számára, különösképp a fiatalok, szegények, kiszolgáltatott és marginalizált társadalmi helyzetben lévőkét.

- Növekvő mértékben kell tudatosítani a HIV/AIDS és a SRE közötti kapcsolatot.
- Szembesülni kell az átalakuló országokban kialakult új és összetett kihívásokkal, különösen az AIDS krízissel és az emberkereskedelemmel.
- Csökkenteni kell a növekvő szembenállást az európai SRE szolgáltatásokkal szemben, mely nélkülözhetetlen az Akcióprogram célkitűzéseinek elérése érdekében.
- Biztosítani kell, hogy az elmúlt évtized nehezen kivívott eredményeit ne veszélyeztesse a kormányzatok elégedettségé.

AKCIÓPROGRAM ÉS AZ EZREDFORDULÓS FEJLESZTÉSI CÉLOK

2000-ben az ENSZ tagállamok, a szegénység, az éhínség, a járványok, a nők elleni diszkrimináció, a környezet pusztulásának és az analfabétizmus leküzdése érdekében, nyolc pontból álló Ezredfordulós Fejlesztési Célokat fogalmaztak meg. **Az ICPD Akcióprogram céljainak érdekében tett kormányzati lépések a Ezredfordulós Fejlesztési Célok elérését is közvetlen módon elősegítik.**

Ezredfordulós Fejlesztési Célok

1. A szegénység és éhínség megszüntetése
2. Alapszintű oktatás általános kiterjesztése
3. A nemek közötti egyenlőség megteremtésének elősegítése
4. A gyermekhalandóság csökkentése
5. A várandós édesanyák egészségi állapotának javítása
6. A HIV/AIDS, a malária és más fertőző betegségek elleni harc
7. A környezeti fenntarthatóság biztosítása
8. Globális kapcsolatok kiépítése a fejlesztési célok elérésére

Az Akcióprogram elvei

- A SRE szolgálatokhoz való hozzáféréssel képessé tenni a nőket és a férfiakat, hogy eldöntsék, akarnak-e gyermeket, mikor és mennyit. Ez megállíthatja a szegénység újratermelődését és

lassíthatja a népeségnövekedést. Minden gyermek számára nagyobb lehetőséget biztosít az oktatás és az egészségügy területein.

- Az anyák egészségének megőrzése a SRE szolgálatok elérhetőségének biztosításával a legjobb mód a gyermekek egészségének megőrzéséhez.
- A nemek közötti egyenlőség megvalósítása a lányok és a nők méltányos oktatásán keresztül, mely képessé teszi őket a családtervezésre, hozzájárul a nemi erőszak elleni küzdelemhez és a nők részvételét akadályozó társadalmi korlátok megszüntetéséhez.
- A HIV/AIDS elleni küzdelem közvetlenül kapcsolódik az SRE szolgálatokhoz és információhoz való hozzáféréshez.

A Nemzetközi Családtervezési Társaságok Szövetsége Európai Hálózatának tevékenysége (IPPF EN)

AZ IPPF EN EGYIK AZ IPPF HAT RÉGIÓJÁBÓL, AMELY A VILÁG LEGNAGYOBB ÖNKÉNTES SZERVEZETE A SZEXUÁLIS ÉS REPRODUKTÍV EGÉSZSÉG ÉS JOGOK (SRH&R) SZAKTERÜLETÉN.

Több mint negyven európai és közép-ázsiai országban jelen lévő IPPF EN a belgiumi, (brüsszeli) regionális irodájával és a tagszervezeteivel együtt azon dolgozik, hogy mindenki számára hozzáférhetővé tegye a szexuális és reprodukatív egészséget és jogokat, különösképp a fiatal, szegény, kiszolgáltatott és marginalizált társadalmi helyzetben lévők számára. Programjainkkal fenntartható módszereket keresünk:

- a SRE szolgáltatások elérhetőségének fejlesztésére
- az abortusz és a nemi úton terjedő (beleértve a HIV/AIDS) fertőzések csökkentésére
- oktató és információs kampányok szervezésére

Az elmúlt évtizedben az IPPF EN élharcosa volt az ICPD által felvázolt célokért folytatott küzdelemnek.

Az IPPF EN különböző civil társaságok, gazdasági szervezetek, egyéni adományozók és kormányzatok partneri kapcsolatainak keresztül, nagy fő irányban igyekezett valóra váltani az Akcióprogram elképzeléseit.

1. Az SRE szolgálatokhoz való hozzáférés kiszélesítése Kelet-Európában és Közép-Ázsiában

Jóval az Európai Unió legutóbbi bővülése előtt, az IPPF kiterjesztette saját SRE hálózatát 16 kelet-európai és közép-ázsiai országra. Mára 39 országban léteznek tagszervezetek és IPPF programok több balkáni és közép-ázsiai országban. Ezek a szervezetek magas szintű SRE szolgáltatásokat nyújtanak, a HIV/AIDS szűrés, tanácsadás és gondozás; a várandós anyák egészségvédelme; családtervezési tanácsadás és ellátás; valamint a szexuális felvilágosítás területén.

2. Elérni a kiszolgáltatott és marginalizált társadalmi helyzetben lévő embereket

Azért, hogy az ICPD Akcióprogramja megvalósulhasson, az IPPF EN elérhetővé kívánja tenni az SRE szolgálatokat Európa-szerte a legszegényebb, legsebezhetőbb, marginalizált és társadalmon kívül rekedt csoportok számára, beleértve a fiatalokat, a romákat, a menekülteket, az otthonukból kitelepítetteket és a HIV/AIDS fertőzésben szenvedőket.

3. Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés kiterjesztése és a gondozás minőségének növelése

Az IPPF EN azon munkálkodott, hogy biztosítsa a SRE szolgáltatások elérhetőségét minden rászoruló számára a térségben, úgymint:

- szolgáltatások felállítása a városközpontokban és a vidéki, távoli területeken, valamint a menekültek és kitelepítettek lakóhelyének közelében,
- gyermekközpontú rendelőintézetek és szolgáltatások beindítása, ahová a fiatalok el tudnak menni tanácsért, és igénybe vehetik az egészségügyi szolgáltatásokat
- segítség a szolgáltatásokhoz való hozzáféréshez (tekintet nélkül a fizetőképességére)

Az információkhoz és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés, döntő jelentőségű, de legalább ilyen fontos annak minősége. Az IPPF EN része annak az egész világra kiterjedő, az ellátás minőségének javítását megcélzó öt évre tervezett programnak, amely az SRE szolgáltatások klienseinek nyújtott ellátás színvonalát emeli, növeli az emberek bizalmát, fejleszti az ellátást nyújtók képességeit és javítja munkakörülményeiket.

HIV/AIDS PREVENCIÓ BALKÁNI FIATALOK KÖRÉBEN

2001 és 2003 között, a német kormányzat anyagi támogatásával az IPPF európai hálózata és albániai, bulgáriai és romániai tagszervezetei kortárs segítők képeztek, akik Koszovóban, Montenegróban, Macedóniában, Szerbiában, Bosznia-Hercegovinában és Horvátországban saját kortársaikat oktatják az SRE témakörében. A képzésen részt vettek a kortárs segítők és a célcsoportból érkezők: a „szexmunkások”, a HIV/AIDS fertőzöttek, a keménydrog-használók, a kitelepítettek és árvák. A projekt második szakasza 2004 és 2005 között a fiatalok speciális igényeihez alakított SRE szolgáltatások támogatására fogja helyezni a hangsúlyt, úgymint születés-szabályozás, HIV/AIDS szűrés és tanácsadás.

A SZOLGÁLTATÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRHETŐSÉG JAVÍTÁSA A MENEKÜLTEK SZÁMÁRA

Közép-Ázsia bizonytalan politikai és társadalmi környezetében az emberkereskedelem, a nemi erőszak, a nem kívánt terhességek és a nemi úton terjedő fertőzések (köztük a HIV/AIDS) kritikus kérdések, különösen a menekültek és a kitelepítettek számára. A kormányzatok és a támogató szervezetek mégis ritkán beszélnek ezekről a szükségletekről.

Az IPPF EN a német kormányzat anyagi támogatásával egy olyan projektet hajtott végre a régióban, mely javította az SRE szolgáltatásokhoz való hozzáférést, és azok minőségét a menekültek számára. A projekt keretében rendelőkét létesítettek, a meglévők kapacitását növelték. Kapcsolatot építettek ki az egészségügyi ellátókkal, szociális munkásokkal és a közösségek vezetőivel. Figyelemfelkeltést végeztek a modern fogamzásgátló módszerek, a nemi úton terjedő fertőzések valamint a szexuális és reprodukció jogok ismertetésével.

MEXICO CITY POLICY IRÁNYELVÉNEK HATÁSA AZ AKCIÓPROGRAMRA

Az amerikai kormány által kiadott Mexico City Policy célja az volt, hogy korlátozza azon szervezetek működését, amelyek – Amerikán kívül – abortusszal összefüggő tevékenységet végeznek. A Bush kormányzat szerint ez a politika a megfelelő eszköz arra, hogy az amerikai adófizetők pénzét a külföldi abortuszok támogatásától visszatartsa – bár ilyen tevékenységek támogatására évtizedek óta nem volt lehetőség amerikai pénzalapokból. – A politika kedvezőtlenül hat a felvilágosító programokra és ellátásokra, amelyek a nemkívánt terhességek előfordulását és ezáltal az abortuszok iránti igényt is csökkentik. A Mexico City Policy gátolja az Akcióprogram céljainak elérését is.

4. A tudatosság növelése, politikai elkötelezettség és anyagi támogatás

Nemzeti szinten – pl. az IPPF romániai tagszervezete a Regionális Iroda segítségével határos társulást hozott létre a román Oktatási Minisztériummal, tanárokkal és pedagógusokkal, ami az iskolai tananyagban külön tantárgyként kötelezővé váló szexuális oktatás első alkalommal történő bevezetését eredményezte.

Az Európai Parlamentben – az IPPF EN szakértői segítségével Anne Van Lancker állította össze a „SRH&R Határozatok Európában” című tervezetet, amely dokumentum mérföldkőnek tekinthető, és az Európai Parlament el is fogadta 2002-ben.

Az Európa Tanács Parlamentáris Ülésén – az IPPF EN szakértői segítségével készült el egy beszámoló a Bush kormányzat által kiadott „Mexikó City Policy” hatásáról: az SRE rendelők bezárása és a nők egészségügyi ellátáshoz való hozzáféréseinek korlátozása növelte a nem kívánt terhességek és az abortuszok számát a világban.

Képviselők között – az IPPF EN nagy szerepet játszott az Inter-European Parliamentary Forum on Population and Development (IEPPFD) Pán-Európai testülete megalapításában, amely a nemzeti képviselők közötti együttműködést segíti a tudatosság növelésével, népesedési, fejlesztési, valamint SRH&R kérdések előterjesztésével.

Szerte Európában – az IPPF EN javasolta, hogy a kormányzatok hosszútávra vállaljanak felelősséget az Akcióprogram céljainak megvalósításához szükséges pénzügyi kötelezettségeikért, annak ellenére, hogy a „Mexikó City Policy” visszaállítása után az SRE anyagi támogatottsága radikálisan csökkent

Szervezzen akciókat az ICPD Akcióprogram célkitűzéseire

Vegye fel a kapcsolatot az IPPF EN helyi szervezetével: Magyar Család-és Nővédelmi Tudományos Társaság
1024 Budapest Keleti Károly u. 5-7 Tel.: 1-345 6722 Fax: 1-345 6678 e-mail: mcsnt@dokinet.hu, evabarko@office.ksh.hu
www.novedelem.hu; www.szexinfo.hu

Kapcsolatba léphet az IPPF Európai Régió Irodájával:
Tel.: +32 2 250 09 50 Fax: +32 2 250 09 69 e-mail: info@ippfen.org
www.ippfen.org

© Magyar Család-és Nővédelmi Tudományos Társaság
Elnök: *Dr. Batár István*
Készült: az IPPF EN IPCD+10 Fact Sheet 2004 alapján
Szerkesztette: *Dr. Barkó Éva*
Design: *Hauksz Márta*